

НОВИТЕ ЕМИСИОННИ ПОЛИТИКИ НА ЦЕНТРАЛНИТЕ БАНКИ

доц. д-р Сава Димов
Бургаски свободен университет

NEW ISSUE MONETARY POLITICAL OF CENTRAL BANKS

Assoc. Prof. Sava Dimov, PhD
Burgas Free University

Резюме: Научният материал прави сравнителен анализ на новите емисионни политики на централните банки – Националната банка на Швейцария, Банката на Англия, Федералната резервна система на САЩ и Европейската централна банка, функциите на централните банки, разграничение на парите на фидуциарни и фиатни, новите и усъвършенствани защитни елементи за сигурност на швейцарския франк, британската лира, щатския долар и еврото, мобилното приложение за IOS, Android. Изследването достига до извода, че емитирането на нови банкноти с нови, по-усъвършенствани елементи за сигурност от централните банки и на изваждането на старите, проблемни емисии от паричната циркулация е важно условие за поддържане на макроикономическа и финансова стабилност.

Ключови думи: емисия на пари, централна банка, емисионен институт, фидуциарни и фиатни пари, частни пари, полимерни банкноти, банкноти в циркулация.

Abstract: Scientific material makes a comparative analysis of new emission policies to issue banknotes held by central banks - the National Bank of Switzerland, the Bank of England, the Federal Reserve System the USA and the European Central Bank, the functions of central banks, the fiduciary and fiduciary money, the new and improved security features of the Swiss franc, British pound, US dollar and EURO, the mobile app for iOS, Android. It reaches the conclusion that the issue of new banknotes with new more advanced security features of the central banks and the removal of old issues of monetary circulation is an important policy for macroeconomic and financial stability.

Key words: issue/ emission of money by banks, central bank, emission institute, fiduciary and fiduciary money, private currency, polymer banknotes, banknote circulation.

Състоянието на банковата система на страните се определя от монетарните политики на техните централни банки. Те регулират и контролират дейността на всички институции от банковата система, осъществяват реална емисия на банкноти и монети. Първоначално функциите по размяната, съхранението и отчета на стоковите пари се изпълнява от храмовете. Постепенно с развитието на стоково-паричните отношения се появяват специализираните финансови посредници, дейността на които се контролира от държавата. Така се появяват банките. Сред изследователите на проблема няма единно мнение за това къде и кога е основана първата банка на света. По мнението на финансисти, първото държавно банково учреждение е с начало

1694 г. на територията на Англия, а първата банка с частна форма на собственост е основана преди това в 1157 г. във Венеция. Основател е италианския херцог Виталис. Историците имат друга гледна точка – превеждат аргументи в полза на това, че през 1407 година в Генуа се открива Banco di Giorgio (в превод „банка Свети Георги“), която просъществува до 1805 година.

Първите банко подобни учреждения възникват между 2000 и 3000 г. преди Христа във Вавилон в Месопотамия и те предшестват монетите. Храмовете и монархическите дворци са използвани за съхранение на зърно, земеделски продукти и ценни метали. Предшественик на банковата система може да се намери във Вавилон преди повече от 3000 г. Причината за откриването му е златото. Първата известна в света търговска банка е споменатата по-горе банка Свети Георги, обединяваща Compère di San Giorgio. Най-старата и действаща банка на планетата е италианската Monte dei Paschi di Siena. Тя е наричана фамилиарно „il Monte“, основата през далечната вече 1472 г. с покровителството на Република Сиена, тогава град-държава, а днес италианско градче с около 50 хил. жители. Учредяването е станало с решение на Генералния съвет на Републиката като целта на банката е да предоставя заеми на „бедни и нещастни или нуждаещи се лица“. Смята се, че това финансово учреждение е първата настояща банка, която предоставя банкови гаранции.¹

Следователно, еволюцията на банките започва от древните градове-държави, минава през някогашните антични търговци на пари и лихвари, продължава и днес, когато банката е финансова институция, предлагаща по-широк кръг от финансови услуги.

I. Централните банки в техния съвременен вид съществуват сравнително неотдавна. В ранните стадии на развитието на капитализма отсъства рязко разграничаване между централни (емисионни) и търговски банки. Паричната емисия се осъществява от всяка друга банка, която разполага с достатъчно златни резерви. В процеса на развитието на кредитната система, паричната емисия се концентрира в няколко крупни банки, ползващи се с обществено доверие. То обезпечаваше широкото използване на банкнотите и монетите в платежния оборот. В течение на времето отслабна тясната зависимост между емисията на банкноти и златния, банков запас. Възниква необходимостта от контрол върху паричната маса в обращение. Постепенно този процес довежда към монополно закрепване на правата по паричната емисия към една банка. Първоначално тази банка се нарича национална или емисионна, а в последствие централна. Това съответства на нейното важно положение в кредитната система на страната.

В края на 19 и началото на 20 век в голяма част от страните най-крупните банки, използващи се с всеобщо доверие започват да обслужват правителството. В резултат на това, те получават изключително право на емисия, контролни функции и надзор върху другите кредитни учреждения. Първата централна банка „Stockholms Banco“ е основана през 1656 година от холандеца Йохан Палмструх. Тя първа в Европа започва да печата банкноти на хартия, получава кралската привилегия от Карл Густав X. Смята се, че тя е предшественик на Sveriges Riksbanks Ständers Bank

¹ <http://imworld.ru/raznoe/samy-j-pervy-j-bank-v-mire.html> / Самый первый банк в мире. (2014-15-11)

или Шведска кралска банка и е основана от Йохан Уитмахер през 1657 г. като функционираща и до днес.²

Централните финансови институции се формират по свой специфичен начин:

- Банката на Англия³ като първообраз на централна банка е основана в 1694 година.⁴ Тя е частна компания и представлява финансовия орган на правителството. Още през 1718 г. започва да контролира емисията на правителствените ценни книги. В 1844 г. в съответствие със Закона Пил (Bank Charter Act of 1844) получава монополното право за банкова емисия на банкноти;
- Във Франция първият опит да се създаде Централна банка е предприет още в 1716 г., но след рязкото падане на курса на акциите на банката е обявена във фалит. Вторият опит е предприет по инициатива на консула на Наполеон. В 1800 г. е основана Банката на Франция като акционерно общество. Първоначално емисионните пълномощия се ограничават само на територията на Париж, но от 1848 г. Банката на Франция получава право на емисия на парични знаци на цялата територия на Франция. Част от акциите са собственост на Наполеон, но е национализирана през 1945 г.;
- Централната банка на Германия – Рейхсбанк е създадена през 1876 г. с цел регулиране на паричното обращение на територията на цялата страна. Първоначално тя не придобива изключителното право на банкова емисия, за която отговаря Райхсканцлера на Германия. Със Закон от 1924 г. е призната като независим от правителството орган, но след 1939 г. отново е под контрола на фюрера. След Втората световна война централните банки на двете Германия се развиват в различни посоки. В 1948 г. Западна Германия по примера на Федералната резервна система на САЩ създава Банка на немските земи (Банка на немските земи) и Централни банки на земите, които в 1957 г. се реорганизируют в Немска Федерална Банка (Бундесбанк). В Източна Германия – Емисионната банка и Немски Жиро Банк, след валутната реформа от юли 1948 г. се преобразуват в Немска емисионна банка, а през 1968 г. в Държавна банка на Германската демократична република;
- През 1903 г. националният съветник Фулер на Правителството на Шерер предлага Законопроект за създаване в Швейцария на централна банка. Федералният закон за Национална банка е приет на 6 октомври 1905 г. и в стъпва в сила от 16 януари 1906 г. Националната банка на Швейцария започва работа на 20 юни 1907 г. чрез своите представителства в пет града – Базел, Берн, Женева, Сан Гален и Цюрих. В настояще време представителства на централната банка са открити още в Лозана, Лугани и Люцерн. Националната банка на Швейцария има особен статут на акционерно дружество и се регулира със специални положения от Федералния закон – 55% от нея принадлежи на държавни учреждения, останалите 45% се търгуват на фондовия пазар, принадлежащи на частни лица;

² <http://pro.lenta.ru/money/news/sweden/1668> год Швеция создан первой в мире государственный центральный банк. (2015-15-11)

³ *Bank of England* или формално „Governor and Company of the Bank of England”.

⁴ След като лондонските банкери отказват да предоставят на крал Вилхем III поредния кредит, той учредява Банката на Англия, която получава неограничено кредитиране.

- Първи опит за създаване на централно банкиране на САЩ е направен веднага след приключването на Войната за независимост на САЩ от Англия (1775-1783 г.). Инициатор за създаването на Северно Американската банка е Робърт Морис. Подобно на Централната банка на Англия, Северно Американската банка получава монополното право да емитира пари, с които могат да се изплащат задължения към правителството, дългове отпуснати в благородни метали. С приемането на новата Конституция (1787 г.) се създава силно и централизирано управление (федерация вместо конфедерация). Създава се първата банка на САЩ, която просъществува до 1811 г. Основател е министъра на финансите Александър Хамилтън. В 1816 г. се приема втората възможност за създаване на втора централна банка на САЩ. Тя е оформена като частна корпорация – 1/5 от акциите са притежание на федералното правителство. То назначава част от борда на директорите, но прекратява своето съществуване през 1836 година.

Едва през 1910 г. Пол Уорбърг предлага да се избягва термина централна банка, а да се използва името Федерална резервна система [Federal Reserve System, Federal Reserve (Fed)]. Тя официално е учредена на 23 декември 1913 г. когато президента Томас Уилсън⁵ подписва Закон за федералния резерв (англ. Federal Reserve Act). Той изпълнява функциите на централна банка, контролира парично-кредитната емисия, определяйки цялостната монетарна политика на страната. Институцията има право да емитира американски банкноти. Състои се от Съвет (борд) на управителите, дванадесет регионални резервни банки, наричани „ръцете на федералния резерв“ и техните клонове. Всяка банка членка е частна банкова институция. Федералната резервна система на САЩ е комплекс от търговски банки, изпълнявайки ролята на централна банка на САЩ. По структура на собственост на капитала е частна организация, но в управлението и основна роля играе държавата.

- По специфичен и твърде оригинален начин се създава *съвременната централизирана банкова система на Европейския съюз*, която е продукт на „най-мощната монетарна реформа от световен мащаб.“ Тя включва европейската система на централните банки, еврорезервната и европейската централна банка. Европейската система на централните банки обхваща европейската централна банка и националните централни банки на всички държави членки на Европейския съюз, независимо дали са приели или не колективната европейска валута евро. Евросистемата включва европейската централна банка и националните централни банки на страните, които са приели еврото като законно платежно и разчетно средство на своята територия, т.е. Еврозоната. Евросистемата и европейската система на централните банки ще съществуват паралелно, докато в общността членуват държави членки извън еврозоната.

Европейската централна банка се определя като „уникален орган на европейския съюз“. Тя е създадена като център на Евросистемата и на европейската система на централните банки и притежава определена правосубектност според международното публично право. Европейската централна банка е основана през 1998 г. с подписването на Договора от Амстердам. Тя е наследник на Европейския паричен

⁵ *Thomas Woodrow Wilson* е двадесет и осмият президент на САЩ (1913-1921 г.), учен и ректор (президент) на университета в Принстън.

институт и има изключителното правомощие да печата евро банкноти.⁶ Държавите от еврозоната имат право да сечат монети, само след одобрение от ЕЦБ. През май 2010 г. 27-те члена на Европейския съюз решават да създадат Европейския фонд за финансова стабилност. Основната задача на Европейската централна банка е да поддържа ценовата стабилност (да контролира инфлацията), по-специално в страните, които използват еврото и да поддържа стабилността на финансовата система. Тя гарантира необходимия контрол над финансовите пазари и институции. От ноември 2014 г. поема нови задачи за банковия надзор в рамките на единния надзорен механизъм.⁷

От гледна точка на собствеността върху капитала централните банки се разделят на:

- държавни – капиталът, на който принадлежи на държавата (например, централните банки на Великобритания, ФРГ, Германия, Франция, Канада, Китай и Руската федерация);
- акционерни (в САЩ);
- смесени – акционерни общности, част от капитала на които принадлежи на държавата (в Япония и Белгия).

Някои централни банки са образувани като държавни, например в ФР Германия, Руската федерация и Китай, други – са създавани като акционерни, а след това са национализирани по подобие на тези във Франция и Великобритания.

Въз основа на коментирания по-горе преглед могат да се посочат следните по-важни изводи:

Първо, Първите емисионни банки възникват преди повече от 300 години след продължителен период на развитие на търговските банки. В края на 19 – началото на 20 век в повечето страни паричните емисии са съсредоточени в една централна банка, като например Банката на Франция, която е става единен емисионен център в 1848 г., Райхсбанката, банката на Испания в 1874 г. и Федералната резервна система на САЩ - 1913 г.;

Второ, В развитите страни пълномощията на централната банка са закрепени за определени банки в средата на 19 – началото на 20 век. След Втората световна война започва процес на усилване на позициите на централните банки във финансовата система и постепенно превръщане в органи за държавно регулиране на икономиката;

Трето, След Втората световна война някои новосъздадени централни банки се учредяват като държавни институции, като например Немската федерална банка след 1957 г., резервната банка на Австралия 1960 г. Процесът на разпадането на колониалната система се съпровожда със създаване на централни банки в „младите“ самостоятелни държави от Азия, Африка и Латинска Америка;

Четвърто, Централните банки на страните се именуваат по различен начин, като например: народни – Народна банка на Китай, държавни като Държавна

⁶ Съгласно член 128, параграф 1 от Договора и член 16 от Устава на ЕСЦБ Управителният съвет на Европейската централна банка (ЕЦБ) има изключителното право да разрешава емитирането на евробанкноти в рамките на Съюза.

⁷ <http://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/html/index.bg.html>;

http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/ecb/index_bg.htm (2014-16-11)

банка на Виетнам, емисионни или резервни – федералната резервна система на САЩ, национални – националната банка на Швейцария, федерални – Немската федерална банка или просто Банка на Англия. Това подчертава, че те заемат изключително важно място в икономическия живот на страните;

Пето, *Капиталът на централните банки може да бъде собственост на държавата, принадлежащ на частни акционери или да се намира в смесена форма на собственост, когато държавата владее част от капитала на банката. Например, централната банка не винаги е държавна банка – в САЩ, Италия и Швейцария държавата не владее капитал от централната емисионна банка, в Белгия на държавата се падат 50%, а в Япония – 55%. С други думи, в повечето развити страни централните банки не принадлежат на държавата, в отделни страни нейни акционери са търговски банки и други финансови институции. Независимо от това дали принадлежи или не принадлежи капитала на държавата, винаги между нея и правителството съществуват тесни контакти;*

Шесто, *Регулирането на дейността на централната банка е един от аспектите на взаимоотношенията на централната банка с органите на държавна власт. В настояще време голяма част от държавите предоставят на централната банка по-голяма самостоятелност и независимост от правителството. Те се явяват необходимо условие за осъществяване на стабилна и ефективна парично-кредитна и валутна политика;*

Седмо, *Необходимо е да отбележи, че централни банки, които по закон са подотчетни на Парламентите на страните като Швеция, Германия, САЩ, Швейцария, Холандия притежават по-голяма самостоятелност за разлика от другите – преобладаващата част от банки, подотчетни на Министерствата на финансите.*

II. Според Пол Самуелсон централната банка е „банка на банките”, „банка на правителството” и като „всяка централна банка има една основна функция да осъществява контрол за паричната маса и кредита в икономиката”. За последните двадесет години теория и практическа дейност централните банки претърпяват значителни изменения. Елементи на „най-добра практика” (best practice) в основата на стандартните рекомендации на международните финансови организации, като Международния валутен фонд, в голяма степен отразяват така наречения „неолиберален” подход към политиката на централните банки, (Epstein 2003).⁸ Основните рекомендации включват:

- независимост на централната банка;
- приоритет за ценова стабилност, включително период към инфлационно таргетиране;⁹

⁸ Джералд Епштейн. Централные банки как агенты экономического развития/ [http://www.pronchatov.ru/MyWorks/AoED/Epstein\(rus\).pdf](http://www.pronchatov.ru/MyWorks/AoED/Epstein(rus).pdf) ; Цит. по: Epstein, Gerald (2003). ‘Alternatives to Inflation Targeting Monetary Policy for Stable and Egalitarian Growth: A Brief Research Summary’, www.umass.edu/peri

⁹ *Таргетиране* [targeting, от англ. target (цел)] – механизъм за реализация на определена стопанската политика на държавата или отделна банка, предприятие, изразяващ се в избор на някаква икономическа „мишена”, на която е необходимо да се въздейства, за да постигнат определени резултати и цели. *Инфлационното таргетиране* е комплекс от мерки, прилагани от държавните органи на власт, най-вече централната банка с цел контрол над равнището на инфлацията в страната. Таргетирането на инфлацията се състои от следните няколко етапа:

- използване на косвени инструменти на парично-кредитните политики (например, регулиране на краткосрочните лихвени процентни ставки) и отказ от преки инструменти за регулиране (такива като установяване на „кредитни тавани“), (Bernanke et al., 1999).¹⁰

В специализираната литература се срещат различни мнения по изпълняваните от централната банка функции. Преобладаващата част от изследователите¹¹ считат, че основните признаци за централна банка е в изпълнението на следните функции:

- унификация и емисия на национални банкноти;
- осъществяване на банкови функции за правителството;
- изпълнение на функцията „банка на банките“;
- изпълнение на функцията кредитор от последна инстанция за банки, а в някои случаи и за финансовата система в цялост;
- провеждане на парично-кредитна политика с цел въздействие върху равнището на валутния курс и нивото на цените в страната;
- регулиране на процеса по кредитиране на икономиката.

Според автора, съществуват още три функции на централните банки, които често се изпускат. Първата е *преразпределителна функция*, която е свързана с това, че политиката на централната банка оказва различно влияние на обособените групи икономически агенти: работници и собственици на капитал, заемополучатели и кредитори, финансов сектор, промишленост, производители на търгуеми и нетъргуеми стоки. Втората по-рядко коментирана функция е *политическата*. Политическата роля на централната банка се обсъжда в основата на контекста за нейната независимост. При това се подчертава, че независимостта на централната банка влияе положително върху нейната способност да контролира инфлацията. Третата функция – *местоположение на кредитните ресурси*. Централната банка може умишлено и неумишлено да въздейства на рентабилността и приложението на кредита за различните отрасли на икономиката.

Проф. Джералд Епщайн застъпва становището, че „централните банки са агенти за икономическо развитие“, становище към което се придържаме и ние. Той пише, че „...използваната дума „агент“ в дадения случай подчертава, че централната банка провежда осъзната политика по съдействие на икономическото развитие на страните.“ В настояще време, съгласно господстващата гледна точка ролята на централните банки се ограничава с поддържането на „макроикономическа стабилност“, в това число и стабилност на финансовата система. В миналото централните банки са изпълняват по-широк обхват от функции като „ключови агенти за икономическото развитие.“

-
- ✓ Установяване на плановия показател на инфлацията за определен период от време, обикновено за една година;
 - ✓ Избор на подходящ и ефективен монетарен инструментариум за контрол над равнището на инфлацията;
 - ✓ Прилагане на избрания инструментариум в зависимост от текущата необходимост;
 - ✓ Сравняване на равнището на инфлацията в края на отчетния период със заплануваните показатели и анализ на ефективността на проведената монетарна политика.

¹⁰ Bernanke, Ben S., Thomas Laubach, Adam S. Posen and Frederic S. Mishkin (1999). *Inflation Targeting: Lessons from the International Experience*. Princeton NJ: Princeton University Press.

¹¹ Джералд Епщайн, цит. произв., с. 11-12

Централните банки в развитите страни изпълняват повече регулиращи и контролни функции. В контекста на научната разработка бихме могли да очертаем следните по-важни функции на централната банка, а именно:

- *Емисионна функция*, включваща емисията на наличности и организацията на паричното обращение, законодателно закрепена като „монопол на централната банка“;
- „*Банка на банките*“ и „кредитор от последна инстанция“. Централната банка няма правомощия над предприятията, фирмите и домакинствата. Нейните правомощия се простират „клиентелата“ от търговски банки и други финансово-кредитни учреждения. В този смисъл централната банка установява нормална среда за тяхното ефективно функциониране, а те демонстрират добри професионални практики;
- „*Банкер на правителството*“ – обезпечава натрупването и съхранението на златно-валутните резерви, монетарната политика по кредитиране на държавните институции и покупка на държавни дългови книжа чрез защита на интересите на правителството. В качеството на banker на правителството централната банка встъпва като касиер, кредитор и финансов агент;
- *Регулираща функция* – централната банка встъпва като „банков диригент“ на лихвените равнища, управлението и регулирането на дълга, паричните агрегати и ликвидността на банковата система като цяло;
- *Надзорна и контролна функция* – контролира депозитните задължения на търговските банки, прилагането на Базелските банкови споразумения (Basel I, II и III)¹², операциите на банките на деривативния борсов и околоборсов пазар;
- *Външно икономически функции* по прилагането и спазването на международно приети ангажименти, изискуема монетарна дисциплина, задължения на страната и управление на държавния дълг.

Необходимо е да отбележим, че всички функции са взаимно свързвани и допълващи се величини. Те осигуряват механизма и инструментите на въздействие върху банковите и не банкови икономически агенти.

Емисионната политика на централната банка обхваща политиките, методите, техниките и инструментите за емисия на банкноти и монети с цел функциониране на нормално парично обращение. Налага се мнението, че емисионната политика на централната банка включва:

- ✓ Паричната емисия – пускането на банкноти и монети в циркулиращото парично обращение;
- ✓ Купюрен състав на емисията – издадените парични номинали от банкноти на емисията;
- ✓ Купюрен строеж – относителния дял на всеки вид банкноти в общата парична маса;
- ✓ Парични агрегати като мярка на количеството пари в обращение, параметри на агрегатното предлагане на пари;
- ✓ Парична маса – показател «пари в обращение» или пари извън парично-финансовите институции.

¹² Revised Basel III Leverage Ratio. Visual Memorandum. January 21, 2014, ©2014DavisPolk&Wardwell LexingtonAvenue|NewYork, NY10017.

Към цитираната концепция бихме могли да откروим следните по-важни моменти на емисионната политика на централната банка (issue/ emission of money by banks): разработване и представяне на проект за парична емисия на банкноти и монети, вземане на конкретно решение за нова паричната емисия, регистрацията на емисията, преследвани цели и политики, купорен състав, строеж на емисията и монетарна политика по изкупуване на предходни банков емисии. Пускането в обращение на парични знаци във всички техни формати води до увеличение на паричната маса в обращение. Това при определени обстоятелства води до инфлация или до обезценяване на книжните пари.¹³ Основните форми на централната емисия са емисиите на кредитни пари – банкноти, депозитно-чекова емисия и ценни книжа.

В контекста на разглежданата материя е необходимо да се очертае разделянето на паричните знаци на две групи:

- *Фидуциарни пари* (от лат. fiducia – доверие, англ. fiduciary money) – средства за обращение, стоквата стойност, която е под номиналната. Те не са обезпечени с металически запаси от емисионната банка, в частност – книжни пари, обезпечени с дългови ценни книжа и функциониращи като платежно средство с определен държавен закон, указващ тяхното приемане по номинала. Стойността на фидуциарните пари съществува за сметка на „вярата на хората”, че те могат да бъдат обменени за нещо ценно;
- *Частни пари* (англ. private currency) – не държавни фидуциарни пари, емитирани и използвани в сферата на паричното обращение от частни институционални субекти. В много страни по света емитирането на такъв вид пари е строго регламентирано и забранено със закон. В Шотландия и Северна Ирландия държавата предоставя лиценз на частни банки да емитират собствени книжни пари;
- *Фиатни пари* (от лат. fiat - декрет, указание, за да бъде така, англ. fiduciary money) – парите като законно платежно средство, номиналната стойност на които е установена, обезпечена и гарантирана от държавата посредством своя авторитет, власт и институции. Основните механизми за обезпечение на фиатните пари са свързани с ограничаването на наличието на други валути на територията на държавата, необходимостта от фиатна валута за изплащане на установени от държавата данъци, сборове и валутни интервенции на централната банка. Към фиатните пари се отнасят щатския долар, еврото и другите резервни валути. Държавата задължава своите граждани да приемат банкнотите и монетите в качеството им на законно платежно средство на своята територия. Те съществуват в различни форми като банкноти, монети, безналични пари и електронни пари.

Следователно, когато анализираме съвременните аспекти на емисионните политики на централните банки ние имаме в предвид:

Първо, *в повечето развие страни централните банки в началния период от своето развитие са представлявали частни учреждения (Googhart 1998; Capie et al. 1994). Изследователите, занимаващи се с историята на централните банки често спорят за това, в какъв момент първите централни банки в една или друга страна се превръщат в „пълноценни” централни банки;*

¹³ <http://www.fin-kredit.com/banks.html> (2014-18-11)

Второ, емисионната дейност и политика е изключителен приоритет, монопол на централната банка, която е лицензирана и оторизирана да „пуска” в обръщение нови парични знаци;

Трето, фиатните пари като законно установено платежно и резервно средство в рамките на определена страна или общност са банкови пари с определена гаранция;

Четвърто, новите проекции на монетарните политики на централните банки на четирите центъра на монетарно съперничество са от особена важност за индустриалното развитие на страните.

III. Новатор за тези процеси е емисионна, парична политика на Националната банка на Швейцария. Тя „диктува модата” в тази насока, защото иновациите в паричната емисия първо се демонстрират от нея и второ – всички следват новите реалности в тази област. Новите емисионни политики на Националната банка на Швейцария се простират върху:

а) *характеристиките на валутата „шедъовър” – швейцарския франк.*

Швейцарският франк е резервна, изключително „убежищна” валута на швейцарската конфедерация. Използваният знак Fg или SFR, немски „Franken”, френски и романски - франк, италиански – „франко” с буквен код CHF е валута и законно платежно средство на Швейцария, Лихтенщайн, Кампионе д’Италия, използван още в германския анклав Бюсинген. Швейцарският франк е единствената версия на франка, който все още се издава в континентална Европа. На латински „CH” означава Confoederatio Helvetica.¹⁴

б) *банкнотите в циркулация, посочени в следната таблица.*

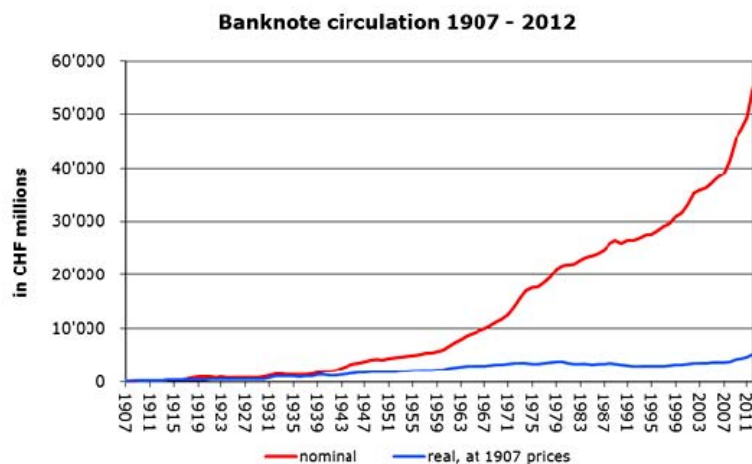
Таблица №1. Банкноти в парична циркулация

Деноминационни пари	Сума в швейцарски франкове	Процентно съотношение	Част от банкнотите*	Процентно съотношение
1'000	36'499'207'000	61.1%	36'499'207	9.7%
500*	113'378'500	0.2%	226'757	0.1%
200	8'328'580'400	13.9%	41'642'902	11.0%
100	10'150'627'700	17.0%	101'506'277	26.9%
50	2'336'244'050	3.9%	46'724'881	12.4%
20	1'597'739'420	2.7%	79'886'971	21.2%
10	709'365'930	1.2%	70'936'593	18.8%
Общо	59'735'143'000	100.0%	377'423'588	100.0%

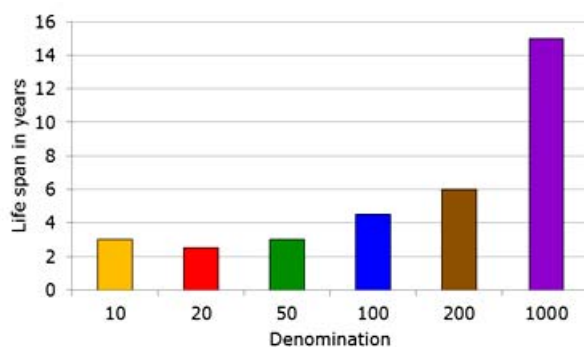
* швейцарските банкноти в обращение средно през 2013 г., които принадлежат на шестата серия.

¹⁴ Виж: <http://currencyguide.eu/chf/chf.html> (2014-16-11)

Графически за периода 1907-2012 г. динамиката на банкнотите в циркулация е представена в *диаграма №1*.

*Деноминационният строеж на банкнотите в обращение*¹⁵ за различните номинали от шеста серия е както следва, посочен в *Диаграма №2*.

- с) *новите защитни елементи*, някои от които нямат аналог в света, други се патентоват от централните банки на водещите свободно използваемите валути. Типични за швейцарската валута са следните няколко характерни черти, а именно:

✓ тъй нар. „специални защити“ – в левия край на лицевата страна на банкнотите на 8 места по 8 различни метода е изписан номинала на банкнотата. Местата симетрично са маркирани с букви – А, В, С, D, E, F, G и H;

✓ Обозначените с цифри на: лицевата страна от 1 до 6 и на обратната страна от 1 до 3 показват някои характерни защитни елементи на швейцарските банкноти. Виж съответно: лице (аверс) – гръб (реверс) на банкнотата, номинал 100 CHF:

¹⁵ http://www.snb.ch/en/i/about/cash/id/cash_circulation (2014-08-11)

Лицева страна на банкнотата

Грѐб на банкнотата

Лицева страна на банкнотата

Специални заштити, елементи за сигурност – изписване с букви:

- [A] иридисцентен образ на номинала (същият метод като на перлената ивица) – забелязва се само под определен ъгъл на светлина;
- [B] воден знак на номинала – забелязва се само срещу светлина;
- [C] релефни цифри на номинала – забелязват се под всякакъв ъгъл на наблюдение;
- [D] „избродирани” цифри на номинала чрез микро лазерна перфорация – при 10, 20 и 50 франка са перфорирани само контурите, при по-големите номинали: 100, 200 и 1000 франка са изцяло перфорирани. Те се забелязват само срещу силен светлинен източник или слънчева светлина;
- [E] изписване на номинала с оптически вариращо мастило – цвета на номинала се променя от различен ъгъл;

- [F] числото на номинала – вижда само под ултравиолетова светлина;
- [G] „метализирано мастило” на номинала – под ъгъл на наблюдение блести като метална повърхност, намагнетизирва се;
- [H] „скрит образ” на номинала – забелязва се само при разглеждане под точно определен ъгъл на наблюдение.

Елементи за сигурност – изписване с цифри:

- (1) съвпадащи се фигури – при поглед през светлина елементите на швейцарския кръст съвпадат симетрично и образуват цялата фигура;
- (2) воден знак на портрета – забелязва се само срещу светлина с обем на изображението;
- (3) тъй нар. „плетеница” – финни, преплетени линии могат да променят цвета от линия на линия, или в рамките на самата линия.
- (4) „кинеграма” – в средата на банкнотата е тъй нар. кинеграма: номинала на банкнотата, изобразен на специално сребърно фолио, изглежда като че се движи. Две други по-малки кинеграми изобразяват швейцарския кръст и монограма на Швейцарската национална банка: SNB. Формата на кинеграмата, позиционирането на двете по-малки кинеграми и движението на номерата се различават при различните деноминации. Тест за проверка – при „огъване” на банкнотата, хартията и релефния печат на кинеграмата се „движат”, число се появява по кинеграмата, швейцарските кръстове и монограми също изглежда, че се движат.
- (5) Микротекст;
- (6) Символ за хора със зрителни увреждания – релефни, не „къртещи” се елементи. Осезаем символ на допир с различен за всяка деноминация релеф се намира в долния край на предната част на всяка банкнота.

Гръб на банкнотата

- (1) Сериен номер – всяка банкнота има сериен номер на две различни места и в два различни цвята. Сериеният номер е комбинация от букви и цифри;
- (2) Метализирана нишка – е вградена в хартията и се очертава като серия от сребърни тирета или пунктири на гръба на банкнотата. Когато се гледа към светлина, нишката се появява като непрекъсната линия;
- (3) Микротекст – от двете страни на банкнотата, кратък текст за изобразената личност на портрета се възпроизвежда в печат, толкова малък, че е необходима мощен увеличителен уред за да се прочете.

d) нова по-гъвкавата монетарна политика по отношение на емитиране и обратно изкупуване (изтегляне) на част от номиналите в обращение, съответна серийна емисия.

Например, през 1907 г. Швейцарската национална банка поема издаването на банкноти от кантоните и различните банки. Въведени са купюри от 50, 100, 500 и 1000 швейцарски франка. 20 франкови банкноти са въведени през 1911 г., последвани от 5 швейцарски франка през 1913 година. През 1914 г. Министерството на финансите на федерацията издава книжни пари в купюри от 5, 10 и 20 франка. Тези банкноти са издадени в три различни варианта: френски, немски и италиански. Държавната банка за заеми емитира банкнота от 25 франка същата година. През 1952 г. Националната банка спира издаването на банкноти от 5 франка, но въвежда нова

банкнота от 10 франка (през 1955 г.). През 1996 г. банкнота с номинал от 200 швейцарски франка е въведена като издаването на 500 франка е преустановено.

Осем серии банкноти са били отпечатани от Националната банка, шест от които са били изтеглени за използване от широката общественост. Шестата серия от 1976 г., проектирани от Ърнст и Урсула Хийстанд, изобразяващи лица от света на науката са изтеглени и ще загубят изцяло стойността си на 1 май 2020. До 2010 г. голям брой банкноти от тази серия все още не са обменени, въпреки че не са законно платежно средство за повече от 10 години.

Седмата серия швейцарски франкове е отпечатана през 1984 г., но се е съхранявала като резерв, готов да бъде използван, ако например банкнотите, които се използват масово се фалшифицират. Когато Швейцарската национална банка реши да разработи нови възможности за сигурност и да се откаже от концепцията на резервната серия, банкнотите от тази серия ще бъдат унищожени.

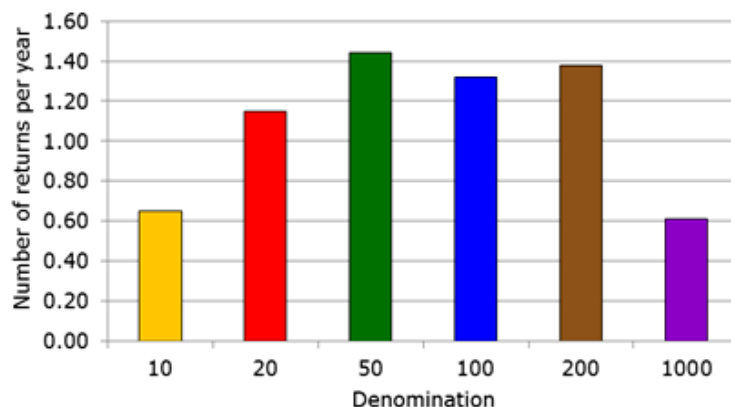
Настоящата осма серия банкноти е била проектирана от Йорг Зинцмайер с основна тема изкуствата и е въведена в обращение през 1995 година. В допълнение с нов дизайн, тази серия швейцарски франкове е различена от предишните по няколко признака. Най-важната разлика от практическа гледна точка е, че рядко използваната 500 франкова банкнота е заменена с нова от 200 франка, указваща се по-успешна от старата. Базовите цветове на новите банкноти са подобни на старите. Двадесет франковата банкнота е променена от синьо към червено, за да се предотврати често объркване с 100-те франка. Номиналът от 10 франка се видоизменя от червено към жълто. Размерът на банкнотите е променен, като всички банкноти от осма серия са с една и съща височина (74 мм), а ширината се увеличава със стойността. Новата серия съдържа повече защитни елементи, в сравнение с предишната. Много, но не всички от тях са на видимо място, широко рекламирани, в контраст с предишната серия, където повечето са били държани в тайна.

Всички настоящи банкноти швейцарски франкове са четири езични – показват цялата информация в четирите, използвани национални езика.

Когато 5-та серия загуби своята валидност в края на април 2000 г., банкнотите, които не са разменени на обща стойност от 244.3 млн. швейцарски франка и в съответствие с швейцарското законодателство са прехвърлени на Швейцарския фонд за катастрофични загуби.

През февруари 2005 г. е обявен конкурс за проектиране на 9-та серия на тема „Швейцария е отворена към света”, планира се да бъдат въведени в обращение около 2010 г. Резултатите са обявени през ноември 2005 г., но избрания дизайн привлече повече критики от широката общественост.

Швейцарската национална банка издава колективно голям брой банкноти и чувствителен обем от тях обратно се изтеглят от обращение. През 2013 г. около 433 000 000 банкноти са емитирани и 419 милиона са получени. При средно обращение на банкноти 377 млн. се изкупуват обратно от националната банка – 1.1 пъти средно през 2013 г., което е под дългосрочната средна стойност от 1,5. Илюстрацията показва, че годишната деноминация, е различна за всеки вид номинал. Като цяло, големите деноминации се «връщат» към SNB по-често, отколкото малките. (Виж Диаграма №3).

е) *налице са нови проекти за нов дизайн на швейцарския франк* – представените проекти са общо 11, като първият приз е на Krebs Manuel, от Zurich. Вторите призове, съответно на Pfrunder Manuela и Woodtli Martin от Zurich са също много престижни и интересни. Характерно за тях са новите, „скрити“ защитни елементи, пъстрата цветова гама и използването на полимерни материали в хартията. Номиналите от банкноти ще бъдат същите, като предишните емисии от 10, 20, 50, 100, 200 и 1000 CHF.¹⁶

IV. Банката на Англия като една от най-консервативните институции в Обединеното кралство се насочва към по-традиционна, но ефективна емисионна политика. Тя включва следните няколко нови аспекта:

Първо, *нова, по-широка характеристика на британска лира (ISO код: GBP)*, която често се нарича паунд и е официалната валута на Обединеното кралство, корона от зависимости (остров Ман и Англо-нормандските острови) и отвъдморските територии на Великобритания: Южна Джорджия и Южните Сандвичеви острови, Британска антарктическа територия и Тристан да Куния. Британската лира е разделена на 100 пенса (ед.ч.: пени). Тя е четвъртата най-търгувана валута на международните валутни пазари, след американския долар, еврото и японската йена. Заедно с тези три валути участва в изчислението на стойността на специалните права на тираж на МВФ с 11,3% от общата стойност за 2011 година. Стерлингът е третата най-предпочитана резервна валута в света;

Второ, *нови защитни елементи на новите емисии* с по-високо качество за автентичност. Така например, *50 британски лири*, новата серия влиза в обращение на 2 ноември 2011 г. Това е първата банкнота на Английската банка, на която има двама британци на обратната страна – Джеймс Уат и Матю Болтън. Новата серия F 50 паундова банкнота е подписана от Крис Салмън. Банкнотата на Болтън и Уат първоначално ще бъде в обращение със старата 50 паундова банкнота на сър Джон Хоублон. Визуално новия стил на банкнотата, сравнен със стария изглежда по следния начин:

¹⁶ Виж за подробности: http://www.snb.ch/en/i/about/cash/newcash/id/cash_new_result#t2 (2014-17-11)

Новите защитни елементи на емисията, номерал £ 50 от 30 април 2014 се представят по следния начин:

- специална хартия с полимерни материали. При прокарване на пръст по предната част на банкнотата се усеща релефния печат в различни области, като например думата „Bank of England” и в долния десен ъгъл, около числото 50;
- метална нишка, вградена във всяка банкнота. Ако новата 50 паундова банкнота се постави срещу светлина, металната нишка ще се появи като непрекъснатата тъмна линия;
- ново изображение на портрета на кралицата, числото от номинала и GBP символ – вижда се срещу светлина;
- отпечатаните линии и цветове остри, ясни и без зацапвания или размазани ръбове;
- букви под портрета на кралицата – стойността на банкнотата е изписана с малки букви и цифри;
- в предната част на банкнотата под ултравиолетова светлина, числото 50 се появява в ярко червен и зелен цвят. При движение ще се появят пет квадратчета;
- произволно разпръснати ярки червени и зелени власинки също са видими в предната и задната част на банкнотата, останалата част на банкнотата изглежда безцветна;
- осигурителна нишка на новата 50 GBP банкнота е втъкана в хартията.¹⁷ Тя има пет прозореца по дължина, които съдържат изображения на символа на паунда и на числото 50. При накланяне на банкнотата настрани, образите се движат нагоре и надолу, при движение нагоре и надолу изображения се движат от едната страна към другата, като се появява числото от номинала и абривиатурата на паунда.

¹⁷ <http://currencyguide.eu/gbp/50gbp.html> (2014-17-11)

Трето, *проект за нов дизайн на британския паунд*. Той включва нови изображения по номинали, а именно: £ 5 – *Елизабет Фрай*, записки от живота и творчеството на социалния реформатор; £ 10 – *Чарлз Дарвин*, като млад е използван в качеството на натуралист на борда на кораба HMS Beagle с илюстрация на флората и фауната, с която той се е срещнал по време на своите пътешествия; £ 20 – *Адам Смит*, който е един от „бащите на икономиката” с изображение на неговото велико произведение „Изследване на природата и причините за богатството на нациите” от 1776, преимуществата създадени от разделението на труда; и £ 50 – *Матю Болтон и Джеймс Уатт* като партньори при разработка на паровите двигатели.

Четвърто, *с нова изследователска програма* от три години и консултации с обществеността, Банката на Англия решава да емитира *нови полимерни банкноти* – следващите £ 5 банкнота с лика на *Уинстън Чирчил* през втората половина на 2016 г. и £ 10 банкнота с участието на *Джейн Остин* една година по-късно.¹⁸ Обратната връзка, получена по време на консултациите е предимно в подкрепа на въвеждането на полимерни банкноти: 87% от хората, които са отговорили са в полза (с 69% категорично в полза и 18% донякъде в полза).

Аргументите в подкрепа на емитирането на полимерните банкноти са:

- полимерни банкноти са по-трайни. Те издържат най-малко 2,5 пъти по-дълго от книжните банкноти, така че ще са много по-дълго време в употреба;
- полимерни банкноти са устойчиви на прах и влага, ще останат по-чисти и за по-дълго време в употреба в сравнение с банкнотите от хартия;
- полимерни банкноти са сигурни. Те могат да съдържат по-разширени функции и чипове за сигурност, което ги прави по-трудни за фалшифициране;

Пето, *по-малки по размер банкноти*. Проектът предвижда новите банкноти да бъдат с по-малки размери, приблизително с около 15%.

Шесто, по подобие на Швейцарската национална банка, Банката на Англия се ориентира към *нова по-гъвкава политика по отношение на обратното изкупуване и изваждане от обращение, а именно:*

5 £ – емисии съответно 1990, 1993 г. са извадени от обращение, при наличие на фалшификати от ниско качествено тип като хартията на фалшификата е по-тъмна от оригинала ;

10 £ – емисии както следва 1992, 1993 г. са извадени от обращение 2003 г., наличие на фалшификати – нискокачествени с офсетов печат като хартията леко флуоресцира, а водният знак се вижда тъмен от двете страни на банкнотата (фалшификат тип 1);

20 £ – емисии 1991, 1992 г., извадени от обращение през 2001 г. при наличие на фалшификати с описани серийни номера. При осветяване с ултравиолетова светлина хартията е по-тъмна от тази на оригиналната банкнота.

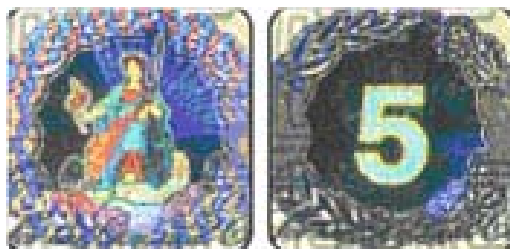
Седмо, Банката на Англия предоставя *мобилно приложение за iOS, Android*, с което на интерактивен сензорен екран се проверяват всички защитни елементи на

¹⁸ Виж: 1) Polymer banknotes.15 November 2013, www.bankofengland.co.uk/banknotes/polymer (2014-18-11); 2) Moving to Polymer Banknotes, <http://www.bankofengland.co.uk/banknotes/polymer/Pages/default.aspx> (2014-18-11)

емитираните серии от британските банкноти в обращение – 5, 10, 20 и 50 £, функцията „просветка” и гледане под ултравиолетова светлина. В допълнение, приложението предлага съвети, включително и какво да се прави, ако смятате, че притежавате фалшиви банкноти.¹⁹

Новите емисии от банкноти от посочените номинали се открояват както с нов дизайн (на лицевата страна на банкнотата – нейно кралско величество кралицата на Англия, главата на Британската общност – Елизабет Александра Мери (*Elizabeth Alexandra Mary*), *Elizabeth II*; а на обратната страна – Елизабет Фрай, име известно с борбата за подобряване на условията на живот на жените в европейските затвори) и нови защитни елементи като акцентираме само на някои технологични нововъведения:

✓ номинал от 5 £ защитна холограма – фолио върху предната част на банкнотата. При накланяне, изображението се променя между цветната картина на Британия и числото от номинала – 5. Виж част от скенер на холограмата:

✓ при ултравиолетова светлина – в предната част на банкнотата номинала се появява в ярко червено и зелено, докато на заден план остава без блясък и промяна в контраста.

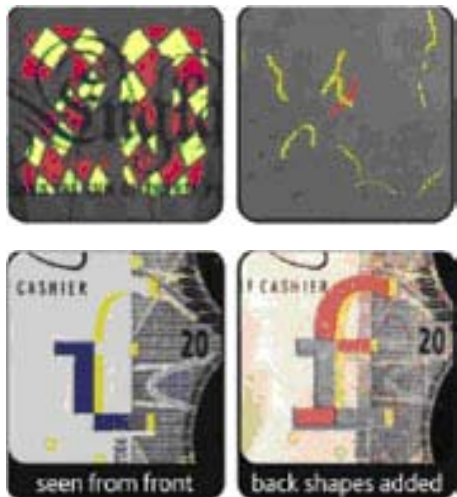
✓ номинал от 10 £ – банкнотата е с лика на Чарлз Дарвин като викториански натуралист развива теорията на еволюцията, флората и фауната по време на пътуванията си. Холограмата на фолиото върху предната част на банкнотата – изображението се променя между ярко цветна картина на Британия и числото 10;

✓ при ултравиолетова светлина, числото от номинала се появява в ярко червено и зелено, докато на заден план остава без блясък и без промяна в контраста, виж скенера;

✓ номинала от 20 £ – банкнотата включва образа на Адам Смит, най-големия класик на буржоазната политическата икономия. Той е първия шотландец, който се появява на английска банкнота. Холограмата лента притежава редица нови приложения с редуващи се изображения – позицията на знаците варира заедно с лентата. Когато банкнотата е наклонена, едната холограма показва цветни вариации на образа на Адам Смит, а в другата се преливат многоцветен символ на абривиатурата на британския паунд и числото от номинала. То е отпечатано и върху лентата, разположено е на същото място на всяка банкнота от дясната страна на подписа на главния касиер.

¹⁹ Достъпно за изтегляне, както за Apple IOS и Android устройства/ Bank of England Banknotes - Mobile App/ <http://www.bankofengland.co.uk/banknotes/Pages/banknoteapp/default.aspx> (2014-19-11)

✓ *ултравиолетовият елемент на номинала* се появява в ярко червено и зелено, произволно са разпръснати ярко червени и зелени власинки, видими с обикновено око.

✓ *„регистър на просвет“* – по подобие на швейцарския франк), британския номинал притежава нов взаимнодопълващ се елемент: цветни форми от предната и задната страна на банкнотата, които срещу светлина се комбинират и образуват абривиатурата на паунда.²⁰

В заключение на направения анализ ще посочим няколко извода, а именно:

Първо, *Стиловете на разгледани емисии на британския паунд се характеризират с някои нови елементи, не типични за разглежданите банкноти. Най-сериозните, от които са: блестяща, променяща се холограма с числото от номинала (по подобие на „кинеграмата“ швейцарския франк и еврото), ултравиолетов елемент на номинала, регистър на просвет, по-голяма цветност на банкнотата, сребристо отпечатани орнаменти, елементи на по-широка осигурителна нишка (с редуващи се абривиатури и числото на номинала);*

Второ, *Над 20 страни в момента издават полимерни банкноти, като например Австралия, която ги въведе още през 1988 г., Нова Зеландия, Мексико, Сингапур, а отскоро и Канада – в емисия от ноември 2011 година. Процесът по емитирането на полимерни банкноти отнема няколко години като това първоначално ще бъде само за новия стил – номинали от £ 5 и £ 10. Полимерни банкноти ще бъдат въведени през 2016 г. като по-рано ще бъдат изтеглени деноминирани емисии. Същото се отнася и за идеята да се емитират по-малки като големина британски банкноти;*

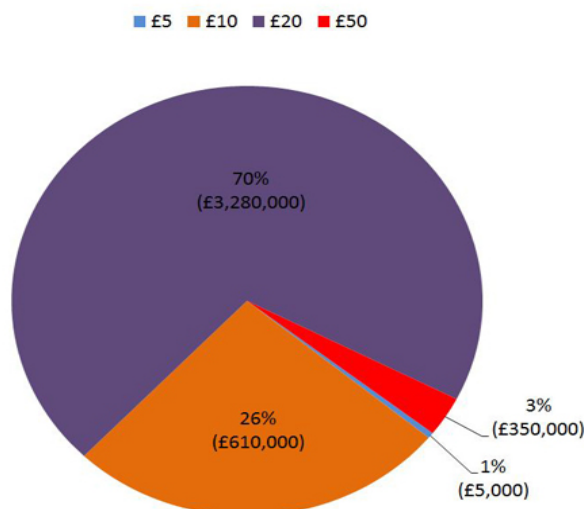
Трето, *Благодарение на новите защитни елементи, британския паунд ще стане по-защитена и сигурна валута. По принцип тя се възприема от финансовия свят като консервативна валута, при която не се забелязват сериозни фалшификации по подобие на супер фалшификатите на щатските банкноти. Тенденцията към намаляване на броя на фалшификатите, изтеглени от обращение ще продължи и през следващите години.²¹ (Виж Диаграма №4)*

²⁰ Виж: 1) Edrychwch yn agosach. Eich caullaw hawdd-ei-ddarllen I wirio'ch papurau banc. Bank of England, 2011, London EC 2R 8AH; 2) www.bankofengland.co.uk/banknotes/; 3) <http://currencyguide.eu/gbp/20gbp.html> (2014-18-11)

²¹ Counterfeit Bank of England Banknotes/
<http://www.bankofengland.co.uk/banknotes/pages/about/counterfeits.aspx> (2014-18-11)

Диаграма №4
Брой на фалшификати изтеглени от обращение

**Number of Counterfeits removed from circulation
(with equivalent notional value)
H1 2014 - denominational mix**

V. Федералната резервна система на САЩ изпълнява ролята на централна банка, върховна институция, определяща емисионната политика на страната. Тъй като първите опити за централно банкиране в САЩ са по-късно, то някои характеристики са сходни или близки до тези на Банката на Англия. През годините Федералния резерв се превръща във водеща монетарна институция, която провежда собствена емисионна политика за стабилност на финансовата система. Той е емитент на щатския долар, който се превръща в най-използваната валута, „валута лидер“ на международните финансови пазари:

- щатският долар е основна резервна валута на света или както я наричат „световна валута“. За това говори факта, че през последното десетилетие над 50% от общия обем на официалните златно валутните резерви на света са в щатски долари;
- във връзка с развитието на глобалната депресия, доларът след 2008 г. се превръща в стабилна убежищна валута, тъй като неговият валутен курс спрямо другите чуждестранни валути започва да се покачва спрямо други валути;
- много от борсово търгуваните суровини като злато, нефт, пшеница, фючърни контракти по еталон се купуват и продават в щатски долари. Валутните котировки, в които фигурира щатската валута се определя като главни, основни или актуални валути (Major Currencies Live Rates) за преизчисляване на валутни курсове.

Първите банкноти, отпечатани от Федералният резерв на САЩ са от 1914 година с номинали от \$5, \$10, \$20, \$50, \$100 като базовият дизайн на болшинството

банкноти е утвърден през 1928 г. Към настоящият момент банкнотите, циркулиращи в сферата на паричното обращение се подразделят на няколко групи:

- *нормално функциониращи парични знаци като законно платежно средство*, за които Федералния резерв провежда компетентна емисионна политика както следва: с номинали 1, 2 (по рядко срещани номинали), 5, 10, 20, 50 и 100 USD;
- *отпечатани за последен път през 1945 г., изтеглени от обращение през 1969 г.*, но все още останали като законно платежно средство: 500, 1000, 5000 и 10000 USD;
- *изтеглени от реална циркулация банкноти*, които се използват само за вътрешни разчети на Федералния резерв: 100000 щатски долара.

Според нас за налице две особености, които влияят върху емисионната политика на централната емисионна институция:

Първо, *традицията през последните години Федералният резерв на САЩ да концентрира своята емисионна политика първоначално върху най-масово използваните номинали, а в последствие към всички използвани, с изключение на „дребните купюри“ от 1 и 2 долара;*

Второ, *през годините на паричните емисии от 1928 до 1996 г. за старите емисии и след 2004 г. за новите в диапазона от 5 до 100 щатски долара липсват данни за изтеглени банкноти от употреба, но при всички са налице фалшификати, вкл. и от типа супер фалшификати. С други думи, щатските банкноти са най-масово употребяваните, но и най-фалшифицираните валути по света.*

*Новата емисионна политика*²² на Федералния резерв обхваща:

§ 5 доларовата банкнота, емисия 2008 г. с портрет на Ейбрахам Линкълн в предната част и неговия мемориал на гърба. Средна продължителност на живота на банкнота в обращение е 16 месеца и приблизително 6% от всички банкноти са пет доларови;

*§ 10 – емисия 2004 г. с портрет първият секретар на държавната хазна на САЩ Александър Хамилтън (на лицевата страна на банкнотата), а финансовото министерство на САЩ е на обратната страна. Според Бюрото за гравирание и печат*²³ *средната продължителност на живота на банкнотата от 10 щатски долара, в обращение е 18 месеца. Приблизително 6% от всички американски банкноти, отпечатани през 2009 г. са били с номинал от десет долара;*

§ 20 – емисия 2004 г. с портрет президентът на Андрю Джаксън е на лицевата страна на банкнотата, което обяснява защо двадесет доларовата банкнота често се нарича „Джаксън“ и изображението на Белият дом на обратната страна на банкнотата. Средната продължителност на живота на банкнотата \$ 20 в обращение е 25 месеца, преди да се замени с нова. Приблизително 11% от всички банкноти, отпечатани през 2009 г. са били \$ 20;

²² „По лесни за разпознаване и по-трудни за фалшифициране“, свързани с нов дизайн, „пъстри или шарени“ банкноти с уголемяване на портрета на банкнотата на лицевата (аверс) страна и нови символи на свободата.

²³ <http://currencyguide.eu/usd/10usd.html> (2014-18-11)

\$ 50, Юлиус Грант е изобразен на лицевата страна, а американската Капитолия е на обратната страна. Всички настоящи \$ 50 банкноти са издадени от Федералният резерв със средна продължителност на живот в обращение 55 месеца, преди да се заменят с нови. Приблизително 6% от всички банкноти, отпечатани през 2009 г. са били \$ 50 банкноти. Новата банкнота от петдесет долара влиза в обращение на 28 септември 2004 г.;

\$ 100, с портрет на Бенджамин Франклин – американски държавник, изобретатели и дипломат (аверс) и изображение на Индипендънс Хол (реверс). Времето на часовника показва приблизително 4:10 на старите серии банкноти и 10:30 на новата серия 2009А. Ако времето се конвертира в дата (10 април), то десети април е стотния ден от годината. Банкнотата е една от двете в обращение (другата е 10-доларовата банкнота с Александър Хамилтън), на които не е изобразен президент на Съединените щати. Средният живот на една \$ 100 банкнота в обращение е 89 месеца (7 години), преди да бъде заменена поради износване. Тези банкноти най-често се наричат „Бенджамини“ като приблизително 29% от всички банкноти, произведени през 2009 г. са били \$ 100 банкноти. Нова серия от 2009 г. с нов дизайн е представена на 21 април 2010 г. и въведена в обращение на 11 февруари 2011 г., но производството е прекратено, тъй като повече от 30% от банкнотите са неизползваеми поради производствен дефект. През октомври 2013 г. Федералният резерв започва да снабдява финансовите институции с новата банкнота от 100 американски долара.²⁴

Защитните елементи като инструменти на емисия 2013, номинал \$ 100 включват:

А) Нови защити за сигурност (наричани още „нови чипове за защита“).

3-D Осигурителна ивица, (триизмерна холограмна лента).

Синята лента върху предната част на банкнотата с 3-D защита (Виж сканировката на банкнотата). При накланяне на банкнотата „напред и назад“ – камбаните се сменят с числото 100 докато се движат; при накланяне „назад и напред“ – камбаните и числата се движат от страна до страна; при движение „ляво и дясно“, те се движат нагоре и надолу. Лентата е вплетена в хартията, а не отпечатана върху нея;

²⁴ За повече информация относно щатските банкноти: www.newmoney.gov (2014-18-11)

Камбана в мастилница.

Изображение на камбана в мастилница с оранжев цвят (метал мед, или „бакър“) – върху предната част на сто доларовата банкнота. При накланяне на банкнотата се вижда промяна в цвета на камбаната от медно в зелено и ефект, който прави камбаната да се появява и изчезва в рамките на мастилницата.

Необходимо е още да се отбележат още някои усъвършенствани елементи, които исторически са свързани с щатската валута.

В) Допълнителни защити.*Мастило с изменящ се цвят.*

За да се усети ефекта на този защитен елемент, въплътен в номинала (долния десен ъгъл на банкнотата) е необходимо тя да се раздвижи на ляво - дясно като се забележат промяните от медно блестящо към зелено. Освен посоченото, изписването на номинала е релефно и не подлежи на „къртене“, примерно с дамски нокът.

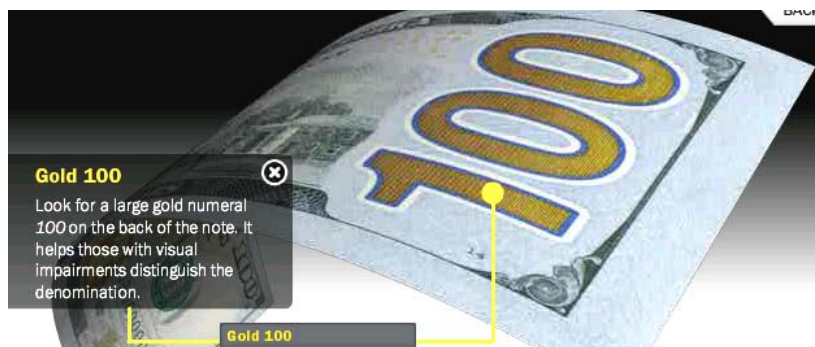
Осигурителна нишка.

Тя е вградена в банкнотата, вертикално на портрета вляво (аверс). Нишката е щампована с буквите USA и числото 100, вижда се от двете страни на банкнотата и свети в розово, когато е осветена от ултравиолетова светлина.

Красотата на банкнотата най-ярко се разкрива при осветяване с *ултравиолетова светлина*, тъй като хартията на банкнотата абсорбира светлината и защитните елементи са чувствителни на нейните лъчения. Подобни ефекти се наблюдават и когато банкнотата се постави пред силен източник на светлина, или пред слънчеви лъчи.²⁵

На обратната страна на банкнотата (реверс) със златист цвят (*“Gold 100”*) е изписано голямото число на номинала, което помага на потребителите с увредено зрение да идентифицират банкнотата.

²⁵ Виж „виртуалната разходка“ по банкнотата - представяне и виртуалност:

- 1) http://www.newmoney.gov/uploadedFiles/newmoney100/usc_currency/100_2013_Features.pdf/ \$100 Note Issued 2013 - Present;
- 2) <http://www.newmoney.gov/newmoney/flash/interactive100/index.html> / UV-Bach Light (2014-19-11)

Въз основа на коментираните защитни елементи на новите емисии щатски банкноти бихме могли да очертаем следните изводи:

Първо, *Федералният резерв на САЩ след 2004 г. възприема нова емисионна политика за обновяване на своите банкноти – дизайн, защитни елементи, изработка и други. Тяхната конфигурация е по-модерна, сигурна, с по-добри и красиви качествени параметри, което дава отражение върху средната продължителност на „живот на банкнотите“.* По официални данни тя за малките купюри обръщение от 1 и 2 долара е 3.6-3.8 години, срока на обръщение на 20 доларовите купюри е 6.7 години, на 50 и 100 доларовите банкноти, съответно 9.6 и 17.9 години;

Второ, *Технологичните нововъведения на емитираните нови банкноти показват взаимстване и особено усъвършенстване на някои уникални защитни елементи от други валути (примерно кинезграмите от швейцарския франк, цветовата гама и UV защитите от британската лира и други). Това прави американските банкноти по-сигурни, защитени и трудни за фалшифициране;*

Трето, *Посоченото рефлектира върху стабилността на паричното обръщение на американски долари, тъй като от 50% до 2/3 от всички налични долари в циркулация се намират извън пределите на САЩ.²⁶ Още повече, че Федералният резерв до този момент не показва никакви симптоми, че ще ограничава старите емисии извън страната;*

Четвърто, *От началото на рецесията, декември 2007 г. обема на книжните долари в обръщение рязко се покачва и към настоящият момент е с около 42% по-висок в сравнение с пред кризисния период. За последните 5 години доларовите банкноти в книжнопарична циркулация се увеличават средно със 7% годишно, три пъти по-бързо от реалното нарастване на американската икономика. В края на 2012 г. наличните пари в обръщение са над 1.1 трилиона щатски долари, което прави по 3500 долара на човек от населението на САЩ.*

VI. Първи опит в това отношение направи Европейската централна банка с новата политика на Марио Драги²⁷ за обновяване на евро банкнотите с по-сигурни купюри от второ поколение. Новите евро банкноти с принцеса Европа²⁸ влизат в обръщение от 2013 година. Следователно, *Европа се връща към митологията в новия, по-сложен дизайн на банкнотите от общата европейска валута.*

²⁶ Според изказване на директора на отдела за банкноти, главен секретар на съвета на управляващите на Федералната резервна система Майкъл Ламберт. <http://izvestia.ru/news/561092> (2014-19-11)

²⁷ Mario Draghi е италиански италиански banker и икономист, който наследил Жан-Клод Трише като президент на Европейската централна банка на 1 ноември 2011 г. Той е роден на 3 септември 1947 година в Рим. От 1984 до 1990 година е изпълнителен директор в Световната банка, а през 1991-2001 година генерален директор в италианското министерство на правосъдието, като участва активно в проведените по това време реформи на регулациите на финансовите пазари в страната. От 2002 до 2005 година работи в банка Голдман Сакс, а от 2006 година е управител на централната банка на Италия. Forbes номинира Драги за „*деветия най-мошен човек в света.*“ Виж за подробности: http://en.wikipedia.org/wiki/Mario_Draghi

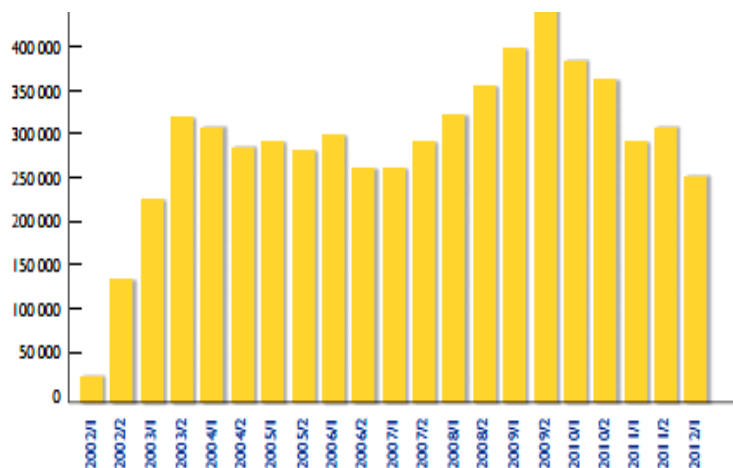
²⁸ Финикийската принцеса Европа, отвлечена от превърналия се в бик върховен гръцки бог Зевс.

Въпреки, че ситуацията с фалшифициране на еврото не е тревожна, защото обхвата на фалшивите банкноти остава сравнително нисък, то задължително е да отбележим някои, протичащи констатации:

- през първата половина на 2014 г. 331000 фалшиви банкноти евро са изтеглени от обращение;
- с 6.23% по-ниско в сравнение за втората половина на 2013 г. и нарастване в сравнение с първата половина на 2013 г. 4.42%, съответно за посочените периоди 353000 и 317000 броя;
- около 81% от фалшификатите са с номинали 20 и 50 евро;
- от всички фалшиви евро банкноти 97.5% са изтеглени от циркулация от страните в Еврозоната, 1.9% от други страни членки на Евросъюза и още 0.1% от други страни на света.²⁹

Според други данни, само в Колумбия от 2006 г. досега са заловени 19 милиона евро – подправени банкноти. Нови банкноти се пускат в обращение и когато фалшификаторите са станали по-добри виртуози в процеса на фалшифициране в сравнение със старите купюри. Налице е естествена амортизация на евро банкнотите за близо 12 годишна парична циркулация. В заключение ще посочим, *че като цяло броят на фалшификатите остава не тревожен параметър в сравнение с броя на истинските евро банкноти в обращение през този период – над 17 милиарда.*

Броят на фалшивите евро банкноти, изтеглени от обращение по полугодие от 2002 г. са представени в *диаграма №5*.³⁰

²⁹ PRESS RELEASE, BIANNUAL INFORMATION ON EURO BANKNOTE COUNTERFEITS - NUMBER OF COUNTERFEITS REMAINS LOW/

https://www.banque-france.fr/fileadmin/user_upload/banque_de_france/Eurosystème_et_international/pr-bce-20140718-en.pdf (18 July 2014)

³⁰ http://www.neue-euro-banknoten.eu/press/Press_Kit_BG.pdf (2014-15-11);

<http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr140718.en.html>

От нея могат да се направят следните два по-значими извода:

Първо, броят на фалшивите банкноти, които са изтеглени от парична циркулация не е голям като от втората половина на 2003 г. насам е стабилен и прогнозируем фактор;

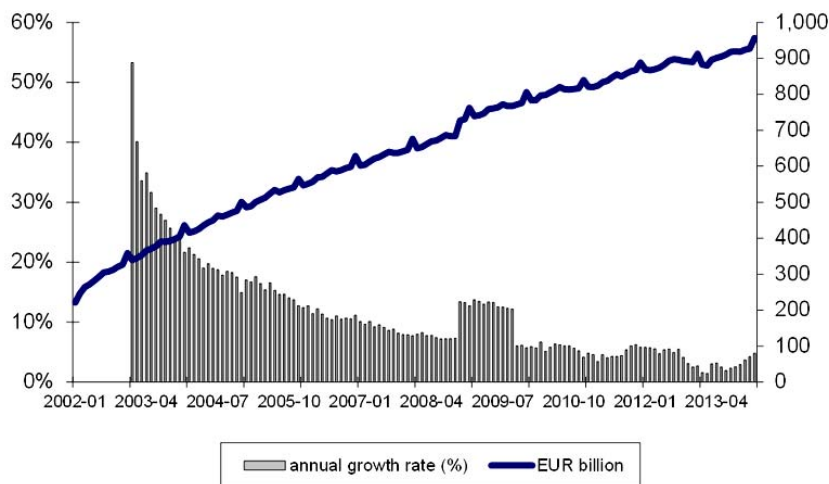
Второ, най-ниски стойности са отчетени при стартиране на еврото - 2002 г. и първата половина на 2003 г., след което тяхното относително тегло остава относително постоянно число. За първата и втората половина на 2013 г. е съответно 0.0198 и 0.0226%, а за първата половина на 2014 г. е 0.0195% към всичко емитирани евро банкноти. Най-високи стойности са отбелязани през втората половина на 2009 г. малко над 400000 броя.

Според официална информация на Европейската централна банка, разбивката по купюри на фалшификатите, изтеглени от обращение през първата половина на 2014 г. е както следва:

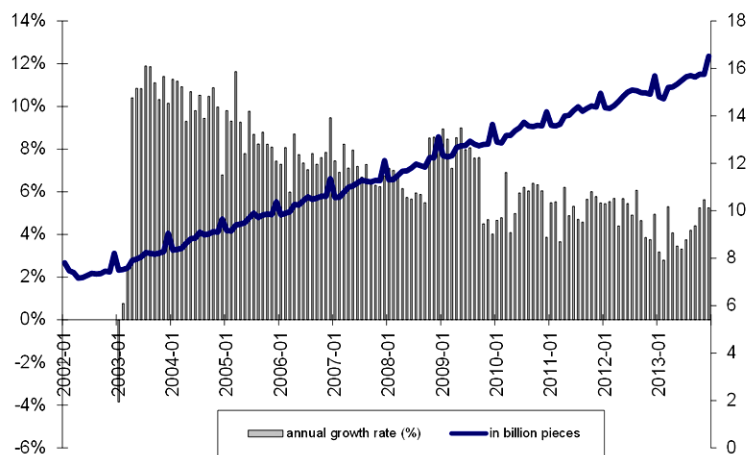
Купюри	5 €	10 €	20 €	50 €	100 €	200 €	500 €
Разбивка в проценти	1,2 %	4,6 %	46,5 %	34,7 %	10,9 %	1,3 %	0,8 %

Очевидно е, че банкнотите от 20 € и от 50 € все още имат най-голям дял сред фалшифицираните – съответно 46.5% и 34.7%.

Графика 2 показва покачването на стойността (синята линия) на евро банкнотите в обращение, тъй като те са въведени през януари 2002 г. В края на 2013 г. те достигнаха стойност от € 956 милиарда.

Графика 3 акцентира на увеличението на броя на евро банкнотите в обращение – синя линия, банкноти в обръщение, включително и тези, съхранявани в банки под формата на спестявания.

Източник: <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/circulation/html/index.en.html/> Circulation of euro banknotes.

При определяне на монетарната стабилност в Еврозоната трябва да отбележим още два влияещи и спорни момента:

Първо, Спорът за паричната политика на Европейската централна банка между нейния президент Марио Драги и президента на Германската централна банка (Bundesbank) Йенс Вайдман продължава да се разраства. Така например, на годишната среща на Международния валутен фонд (МВФ) и Световната банка във Вашингтон Драги защити неконвенционалните действия на централната банка, докато Вайдман отново остана скептичен. При това двамата не изказват директно мнението си, а дават отделни пресконференции. Според *Wall Street Journal* между антиподите в Управителния съвет на ЕЦБ вече цари „ледена епоха“;

Второ, Инфлацията, която би стопила богатството ни, и страхът от нея, който върлува най-вече в Германия, скоро може да бъде изместен от друга заплаха - дезинфлацията.³¹ Например, от април 2014 г. насам месечните данни за индекса на потребителските цени в еврозоната все не могат да достигнат целта на Европейската централна банка (ЕЦБ). Те са едновременно „толкова близо, но все още под 2%“, пише на страниците си британският вестник *Financial Times*. „Ако нивото на инфлация не е много висока, за да започнем с това, инфлацията може да доведе до дефлация – намаляване на общото равнище на цените на стоки и услуги“. Например, ако годишният темп на инфлация за месец януари е 5% и то е 4% през

³¹ Дефлацията е намаляване на процента на инфлацията - забавяне в темпа на нарастване на общото равнище на цените на стоките и услугите в brutния вътрешен продукт на една нация с течение на времето. Това е обратното на рефлация. Дефлацията се случва, когато увеличението в „нивото на потребителските цени“ забавя от предходния период, когато цените растяха. Свеждане на инфлацията на много ниско ниво. Основен начин за постигане на тази цел е намаляване на съвкупното търсене чрез използване на монетарни и фискални инструменти. Или с други думи, рязко редуциране на годишния процент на инфлацията. (Виж: Disinflation - What is it?/ <http://inflationdata.com/articles/2008/11/19/disinflation-what-is-it/>)

месец февруари, цените дезинфлират от 1%, но все още се увеличават при годишен темп от 4%. Отново, ако настоящият процент е 1% и е с 2% за следващия месец, цените децинфлират с 3%, т.е. [1% - (- 2)%] и намаляват при годишен темп от 2%.³²

На фона на тази реална обстановка от 2013 г. Европейската централна банка започва постепенна подмяна на съществуващите евробанкноти с нови. Серията ще се нарича „Европа” и притежава по-добра система за защита срещу фалшификации. За първи път на единната европейска валута се появява съкращение и надписи на кирилица. Настоящите, вече обявени за „остарели”, евро банкноти ще се използват паралелно с новите още десет години. След това те ще бъдат извадени от обращение, но банките на страните от еврозоната са задължени да ги заменят без ограничение във времето. Следователно, новата банкнота от 10 евро влиза в обращение на 23 септември 2014 г. Тя е втората емитирана банкнота от серия „Европа“ след новата банкнота от 5 евро, която влезе в обращение на 2 май 2013 г.³³

Смята се, че новите емисии включват усъвършенствани защитни елементи, които отразяват последните постижения в областта на банкнотната технология и сигурност. Новите защитни елементи на серия „Европа“³⁴ се откриват върху банкнотите, отразявайки актуалните постижения на технологията за възпроизвеждане на графични изображения. Ние ще отделим три нива от мерки за разпознаване и защита от фалшификатори, а именно:

Първо ниво, използват се традиционните препоръки на Европейската централна банка, лансирани от Международния валутен фонд за проверка на банкнотите, чрез метода „пипни, разгледай и наклони”, или както са известни “3-step security check - FEEL, LOOK and TILT”. За това не са необходими специални технически пособия. Последователността преминава през следните етапи:

- разглеждане на портретния воден знак.

³² Виж: <http://en.wikipedia.org/wiki/Disinflation> (2014-13-11)

³³ Тъй като купюрите в обращение от 5 и 10 евро притежават сходни сравнителни характеристики, ние ще акцентираме нашето внимание само върху 10 евро, емисия 2014 г.

³⁴ Новите банкноти са наречени серия „Европа“, защото два от техните защитни елементи съдържат портрет на Европа - героиня от древногръцката митология, на чието име е наречен нашият континент. Европа е персонаж от древногръцката митология. Портретът е от ваза, която се съхранява в парижкия „Лувър“. Открита е в южна Италия и е на над 2000 години.

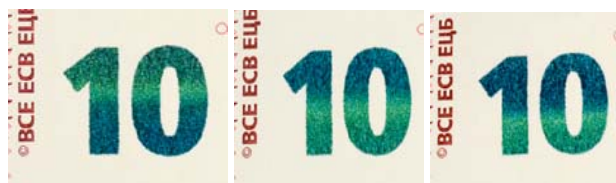
Банкнотата се разглежда срещу светлинен източник с по-голяма интензивност. Ярко се открояват – полутоново изображение с портрет на Европа, номиналната стойност на банкнотата и прозорец.

- *наклоняване на портретната холограма.*

Банкнотата се наклонява като на сребрилата ивица се появява портрет на Европа – абсолютно копие на този във водния знак. Холограмната ивица съдържа също изображение на прозорец и номиналната стойност на банкнотата.

- *наклоняване, или „раздвижване” на банкнотата.* На номинала, изписан като число се забелязва „ефекта на движещата се светлина” в посока нагоре-надолу. Цветът на числото се променя от смарагдовозелен в тъмносин, по подобие на щатския долар.

- *опипване на банкнотата с пръсти или с длан.* На лицевата страна в левия и десния край има поредица от къси релефни линии, за незрящи и инициалите на Европейската централна банка, включително и на кирилица. Елементите се усещат като по-плътни графави линии.

- ново разглеждане на банкнотата срещу светлина, но този път концентрирайте Вашето внимание върху осигурителната нишка. Тя се вижда като тъмна ивица, включваща абривиатурата на еврото – „€“ и номиналната стойност на банкнотата като миниатюрни жълтеникаво светли надписи.

В интернет пространството се лансират още „четири лесни стъпки за разпознаване на фалшивите банкноти”, които включват:

Първа стъпка, *проверка на хартията и релефния печат.*

Банкнотите са отпечатани на специална хартия, която им дава уникално усещане при допир. Банкнотите са направени от хартия, базирана на памучни влакна, а не дървесни (каквата повечето фалшификатори използват). Като прокарате пръст (длан) по банкнотата ще усетите зоните с релефен печат.

Втора стъпка, *проверка на качеството на печат.* Отпечатаните линии и цветове на банкнотата трябва да са чисти, ярки, отчетливи, без замазвания и „загладени” ръбове.

Трета стъпка, *сравняване на банкнота с друга от същия номинал и серия.* Поставете ги една до друга и с просто око вижте съществуващите разлики.

Четвърта стъпка, *по-отчетлив поглед на защитните елементи* на банкнотата като осигурителна нишка, воден знак, оптическо вариращо мастило, микро шрифт, перфорации, ултравиолетови защиты и други.³⁵

Допълнителните елементи на банкнотата от 10 €, първата серия включват още:

- инфрачервени характеристики. На инфрачервена светлина се виждат само дясната страна на основното изображение и сребрилата ивица;
- защитни елементи на ултравиолетова светлина – самата хартия не свети. В хартията се виждат влакънца, оцветени в червено, синьо и зелено; знамето на Европейския съюз изглежда зелено, а звездите стават оранжеви. Подписът на председателя на ЕЦБ става зелен. Големите звезди и малките кръгове в средата светят в оранжево. На обратната страна картата, мостът и номиналната стойност се виждат в жълто;
- микро текст. На някои места на банкнотата можете да видите миниатюрни надписи. С невъоръжено око микро текстът се вижда като тънка ли-

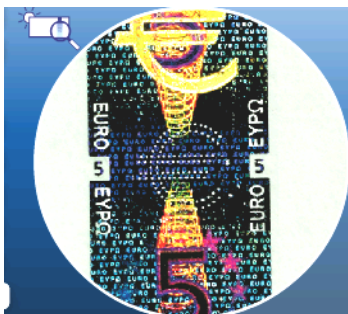
³⁵ <http://currencyguide.eu/eur/10eur-new.html/> 10 ЕВРО Банкнота - нова серия (2014-10-11)

- ния, но може да се разчете с помощта на лупа. Въпреки малкия си размер микро текстът е отчетлив, а не неясен;
- златисто перлена ивица. Наклонете банкнотата. На обратната страна се вижда златисто перлена ивица, на която са показани номиналната стойност и символът – абривиатурата на еврото „€“;
- цифри, допълващи се срещу светлината. Разгледайте банкнотата срещу светлина. Частите от цифри, отпечатани в горния ляв ъгъл на лицевата страна и горния десен ъгъл на обратната страна на банкнотата, се допълват с абсолютна точност (по подобие на швейцарския франк) и образуват номиналната стойност;
- релефен печат. Прокарайте пръсти по лицевата страна на банкнотата. На някои места мастилото е по-плътно и релефно.

Второто ниво от мерки включва разглеждането на нови и ефективно запазени защитни елементи като:

- микро лазерна перфорация.

При холограмната ивица на лицевата страна на банкнотата е налице фина, микро лазерна перфорация на абривиатурата на еврото, пак по подобие на тъй нар. специални защити на валутата шедьовър - швейцарския франк, буква “D” – контурни, като че ли „избродирани” цифри на номинала (липсва при щатската валута). При малките номинали – 10, 20 и 50 CHF са перфорирани само контурите, при по-големите номинали – перфорацията е плътно в номинала. Виж при еврото на лицевата страна – холограмната ивица, в ляво, по ширина на банкнотата.

Банковите експерти смятат, че специалните защити на швейцарския франк, които са „патентовани” в евро банкнотата са едни от най-сигурните и стабилните при тяхната защита.

- реакция на банкнотата на ултравиолетови светлини.
 - а) реакция на стандартна ултравиолетова светлина (UV) на лицето на банкнотата.
 - хартията на банкнотата поглъща ултравиолетовата светлина;
 - появяват се малки нишки вградени в хартията. Всяка нишка свети в три различни цвята – жълт, син и червен;
 - звездите, разположени на флага на Европейския съюз, малките кръгове, големите звезди, както и някои други зони светят в жълто. (Виж показаната по-долу сканировка.)

б) специална ултравиолетова светлина (UV-C).

Малките кръгове на лицевата страна на банкнотата светят в жълт цвят. Големите звезди, както и някои други зони светят в оранжево. Евро символът става видим.

в) други инфрачервени елементи.

Под инфрачервена светлина смарагдовото число и осигурителната нишка са видими. От задната страна за забележими само числото на номинала и хоризонталния сериен номер.

При изработката на защитени материали се използват няколко специални мастила, които реагират при различни светлинни източници, като например:

- *флуоресцентни мастила* (чувствителни на UV-излъчване). Мастило, съдържащо флуоресцентни вещества (пигменти), които се използват за отпечатване на текстове или мотиви. Този вид мастило е видимо на нормална светлина и флуоресцира на ултравиолетова светлина. Флуоресцентните мастила реагират при различна дължина на вълната в ултравиолетовата област, например три флуоресцентно мастило, което при осветяване с три различни UV-светлини свети по три различни начина;
- *иридисцентни мастила*, които са в преливащи цветове или с перлени отблясъци, които съдържат прозрачни пигменти, положени под формата на тънък слой. При попадане на светлина върху тях те предизвикват интерференция. Това води до блестящи, преливащи се перлени ефекти с промени на цвета при промяна на зрителния ъгъл или ъгъла на осветяване;

- *фотохромни мастила* – видими при осветяване с UV-светлина. Фотохромните мастила променят цвета си, когато бъдат изложени на ултравиолетова светлина. След отстраняване на източника на ултравиолетова светлина промяната в цвета се запазва за известно време, след което той се връща в първоначалното си състояние;
- *фосфоресциращи мастила*, съдържащи съставки, които излъчват светлина, след като бъдат изложени на светлина с определена дължина на вълната;
- *термохромни мастила* – променят цвета си в зависимост от околната температура;
- *оптически вариращи мастила* – променят цвета си в зависимост от ъгъла на осветяване;
- *невидимо (Anti-Stokes) мастило* – реагира при осветяване с инфрачервена светлина с дължина на вълната около 900 nm. За да се види ефектът, е необходимо специално оборудване.³⁶

Друг важен защитен елемент е *магнитния сериен номер на евро банкнотата*, изписан с помощта на CMOS-MagView показан на следващото сканиране, 50 Евро, емисия 2002 г.

Трето ниво, фалшивите елементи могат да се установят само в специализирани лаборатории, които разполагат със съответното оборудване – тествани устройства за проверка на истинност на банкнотите. Европейската централна банка ги класифицира в две групи,³⁷ а именно:

- *тествани машини за самообслужване*, с последна актуализация 10 октомври 2014 г. като RBG-200, ATM-Recycler G7, ATM3000TTW CDS2000 и други съгласно изчерпателна таблица;
- *тествани машини, управлявани от служители* с последна актуализация, като Cineo C6030, Cineo C6040, Cineo C6050, AST7000NT-R5, AST7000NT и други.³⁸ В списъка се включват единствено онези типове банкнотопра-

³⁶ Виж за подробности: <http://polygrafiamagazine.bg>

³⁷ Посочените устройства не се квалифицират като банкнотоправащи машини по смисъла на Решение ЕЦБ/2010/14 относно проверките за истинност и годност и за връщането в обращение на евробанкноти. Следователно те не могат да се използват от кредитни институции или други лица, работещи с пари в брой, за автоматична проверка за истинност на евробанкноти, предназначени за връщане в обращение чрез банкомати и други автоматични касови машини за самообслужване. За резултатите от тестовете вижте списъка от успешно тествани типове банкнотоправащи машини (в съответствие с член 6, параграф 1, буква а) от Регламент на Съвета (ЕО) 1338/2001, изменен с Регламент на Съвета (ЕО) 44/2009).

³⁸ Успешно тествани типове банкнотоправащи машини/
<https://www.ecb.europa.eu/euro/cashprof/cashhand/recycling/html/tested.bg.html/> (2014-08-11)

ботващи машини, които успешно са преминали тест и производителят е предоставил на извършващата теста национална централна банка пълна информация.

Технологична новост на емисионната политика на Европейската централна банка е *приложение за Android* – безплатно приложение за Android, която предоставя възможността да се идентифицира валирането на всяка евро банкнота в обръщение. Приложението използва алгоритъм за проверка на валидността на серийния номер, показва в коя страна е отпечатана банкнотата. EuroScanner не гарантира на 100% валидността на банкнотата, защото дадена банкнота може да не е автентична, въпреки издирвания в опцията сериен номер. За допълнителна проверка, приложението предоставя допълнителна опция, която се намира в раздел „More ways“.

Въз основа на направения преглед, загатнатите тези и авторовите анализи се достига до следните по-важни изводи:

Първо, *За разлика от другите централни банки като Швейцарската национална банка, Национална банка на Англия и Федералния резерв на САЩ, Европейската централна банка провежда постепенна, умерена и гъвкава емисионна, парична политика, която включва умерено обновяване на евро банкнотите, започвайки с най-малките номинали, чийто използване е най-амортизиращо;*

Второ, *Новите евро банкноти адаптират в себе си много от най-добрите и защитими елементи на щатската валута (например оптическо вариращо мастило, смятано за тъй нар. „американски патент“), швейцарския франк (цветовата гама, част от специалните защити, елементите на просвет), включително и от „възрожденската“ 20 левова, виолетова банкнота – емисия 2005 г.³⁹ с цел да усъвършенстват защитните елементи, базирани на върховите технологични постижения;*

Трето, *Разпознаването на фалшивите евро банкноти трябва последователно да премине през най-елементарните методи от първо ниво, включвайки „пипни, разгледай и наклони“. При съмнения да се доверим на добрите практики от второ ниво и чак тогава да се ориентираме към тестваните методи на специализираните лаборатории. Никои не е застрахован от грешки, но спазването на най-елементарните практики и прийоми за проверка е задължително условие за да не „пострадаме“ от фалшиви банкноти в нашето ликвидно портфолио.*

³⁹ *Антикопирна ивица*, състояща се от: защитен елемент „Varifeye®“, представляващ прозорец в хартията, през който върху бяла подложка се виждат числата „20“, а върху черна подложка се появяват диагонални ленти; холограмно изображение на числото „20“, което пулсира в различни цветове при накланяне на банкнотата; и емблема на Българската народна банка с холограмен ефект. Виж за подробности:

http://www.bnb.bg/NotesAndCoins/NACNotesCurrency/NOTE_2005_20BGN_BG (2014-20-11)

Обобщаващ извод: *В крайна сметка, при коментирането на емисионната политика на централните банки, както свидетелства тяхната история, винаги на дневен ред е проблема за избор между две алтернативи – да се обезпечава икономическото развитие или да се поддържа стабилност в държавата. До сега не съществуват убедителни доказателства, че монетарните институции, вкл. и централните банки в страните следва да се отказват от функцията на развитието. Въпросът се заключава не в това, дали са длъжни централните банки да провеждат политика на развитие, а по-скоро в това каква емисионна политика на развитие следва да постепенно да утвърждават. Както показва опитът на развитите страни, централните банки внасят най-голям принос в икономическото развитие в тези случаи, когато тяхната дейност е част от по-широка индустриалната политика, проводима от съответното правителство. В тази насока, емитуването на нови банкноти с нови по-усъвършенствани защитни елементи от централните банки и изваждането на старите емисии от парична циркулация е важна стъпка, механизъм, инструмент за макроикономическа и финансова стабилност, за адекватно парично обръщение.*

Литература

- [1.] Джералд Епштейн. Централные банки как агенты экономического развития/ [http://www.pronchatov.ru/MyWorks/AoED/Epstein\(rus\).pdf](http://www.pronchatov.ru/MyWorks/AoED/Epstein(rus).pdf)
- [2.] Лорън Сейвидж. ИСТИНСКИТЕ ПАРИ. <http://www.heliopol.com/money-translate.htm> (01 October 2014)
- [3.] GUIDE FOR CASH HANDLERS. Discover the new E10 banknote. 2014.
- [4.] Epstein, Gerald (2003). 'Alternatives to Inflation Targeting Monetary Policy for Stable and Egalitarian Growth: A Brief Research Summary', www.umass.edu/peri
- [5.] Bernanke, Ben S., Thomas Laubach, Adam S. Posen and Frederic S. Mishkin (1999). Inflation Targeting: Lessons from the International Experience. Princeton NJ: Princeton University Press.
- [6.] Revised Basel III Leverage Ratio. Visual Memorandum. January 21, 2014, DavisPolk&Wardwell Lexington Avenue, New York, NY10017.
- [7.] Polymer banknotes.15 November 2013, www.bankofengland.co.uk/banknotes/polymer (2014-18-11);
- [8.] Bank of England Banknotes - Mobile App/ <http://www.bankofengland.co.uk/banknotes/Pages/banknoteapp/default.aspx> (2014-19-11)
- [9.] Counterfeit Bank of England Banknotes/
- [10.] <http://www.bankofengland.co.uk/banknotes/pages/about/counterfeits.aspx> (2014-18-11)
- [11.] Edrychwch yn agosach. Eich caullaw hawdd-ei-ddarllen I wirio'ch papurau banc. Bank of England, 2011, London EC 2R 8AH;
- [12.] Disinflation - What is it?/ <http://inflationdata.com/articles/2008/11/19/disinflation-what-is-it/>
- [13.] Moving to Polymer Banknotes, <http://www.bankofengland.co.uk/banknotes/polymer/Pages/default.aspx> (2014-18-11)
- [14.] PRESS RELEASE, BIENNIAL INFORMATION ON EURO BANKNOTE COUNTERFEITS - NUMBER OF COUNTERFEITS REMAINS LOW/ https://www.banque-france.fr/fileadmin/user_upload/banque_de_france/Eurosysteme_et_international/pr-bce-20140718-en.pdf (18 July 2014)
- [15.] WORTH A CLOSER LOOK. GUIDE FOR CASH HANDLES. Discover the new E5 banknote. 2014.

- [16.] <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/circulation/html/index.en.html/> Circulation of euro banknotes.(13 October 2014)
- [17.] <http://imworld.ru/raznoe/samy-j-pervy-j-bank-v-mire.html> / Самый первый банк в мире. (2014-15-11)
- [18.] <http://pro.lenta.ru/money/news/sweden/1668> год Швеция создан первой в мире государственный центральный банк. (2015-15-11)
- [19.] <http://currencyguide.eu/eur/10eur-new.html/> 10 ЕВРО Банкнота - нова серия (2014-10-11)
- [20.] http://www.newmoney.gov/uploadedFiles/newmoney100/usc_currency/100_2013_Features.pdf/ \$100 Note Issued 2013 - Present;
- [21.] <http://www.newmoney.gov/newmoney/flash/interactive100/index.html> / UV-Bach Light (2014-19-11)
- [22.] <http://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/html/index.bg.html>;
- [23.] http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/ecb/index_bg.htm (2014-16-11)
- [24.] <http://www.fin-kredit.com/banks.html> (2014-18-11)
- [25.] <http://currencyguide.eu/chf/chf.html> (2014-16-11)
- [26.] http://www.snb.ch/en/iabout/cash/id/cash_circulation (2014-08-11)
- [27.] http://www.snb.ch/en/iabout/cash/newcash/id/cash_new_result#t2 (2014-17-11)
- [28.] <http://currencyguide.eu/gbp/50gbp.html> (2014-17-11)
- [29.] <http://www.bankofengland.co.uk/banknotes>;
- [30.] <http://currencyguide.eu/gbp/20gbp.html> (2014-18-11)
- [31.] <http://currencyguide.eu/usd/10usd.html> (2014-18-11)
- [32.] <http://izvestia.ru/news/561092> (2014-19-11)
- [33.] http://www.neue-euro-banknoten.eu/press/Press_Kit_BG.pdf (2014-15-11);
- [34.] <http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr140718.en.html>
- [35.] <https://www.ecb.europa.eu/euro/cashprof/cashhand/recycling/html/tested.bg.html/> (2014-08-11)
- [36.] http://en.wikipedia.org/wiki/Mario_Draghi. (12 October 2014)
- [37.] http://www.neue-euro-banknoten.eu/press/Press_Kit_BG.pdf (11 October 2014)
- [38.] <http://en.wikipedia.org/wiki/Disinflation> (09 October 2014)
- [39.] <http://polygrafiamagazine.bg> (13 October 2014)
- [40.] <https://www.ecb.europa.eu/euro/cashprof/cashhand/recycling/html/tested.bg.html/> (12 October 2014)
- [41.] http://www.bnb.bg/NotesAndCoins/NACNotesCurrency/NOTE_2005_20BGN_BG (2014-20-11)